

Studiegroep Kringlooplandbouw Kampereiland

'Beheer het grasland als akkerbouwer'

Heeft kringlooplandbouw de toekomst? De studiegroep Kringlooplandbouw Kampereiland vindt van wel. De 26 deelnemers hebben de laatste twee jaar onder begeleiding van Boerenverstand de eerste stappen gezet naar kringlooplandbouw en dat heeft voor meer inzicht gezorgd in het graslandbeheer. Ze gaan bewuster om met de grasteelt.

Melkveehouder
Marten Pelleboer
(links) ontvangt het
kringloopcertificaat
van directeur van
verpachter de
Stadserven Martin
Visscher (midden).

Her en der in Nederland heeft adviesbureau Boerenverstand projecten lopen om melkveehouders in het gebruik van de Kringloopwijzer en kringlooplandbouw te begeleiden. Vorige week ontvingen 26 melkveehouders van het project Kringlooplandbouw Kampereiland een kringloopcertificaat tijdens de demodag graslandmanagement op de proefboerderij Landbouwsuis in Genemuiden. Zij kunnen zichzelf kringloopmelkveehouder noemen. De uitreiking gebeurde tijdens de officiële start van de Gebiedscoöperatie IJsseldelta.

Kringlooplandbouw

De coöperatie wil het gebied, vooral beheerd door melkveehouders en glastuinbouwers, ontwikkelen tot een succesvolle regio; in natuur- en recreatieontwikkeling én als landbouwgebied. De belangrijkste pijler hiertoe is kringlooplandbouw. „De IJsseldelta moet nog beter bezig zijn met kringlooplandbouw dan de rest van Nederland”, zegt Harry Bruins, melkveehouder en voorzitter van de coöperatie in de IJsseldelta. „Met kringlooplandbouw moeten we meer geld gaan verdienen.” De gebiedscoöperatie denkt dat te bereiken door de kosten te verminderen, opbrengsten te verhogen en een betere marktpositie voor IJsseldelta-zuivelproducten te creëren. Directeur van verpachter 'de Stadserven', Martin Visscher, reikte de kringloopcertificaten uit. „Met kringlooplandbouw kunnen we een kostenbesparing realiseren van 3 tot 5 cent per kilo melk. Daarnaast moet kringlooplandbouw een gebiedskenmerk worden en zal voor een beter imago van onze producten zorgen. Maar we hebben hiervoor meer melkveehouders nodig die meedoen met de kringlooplandbouw.”

Bodemgesteldheid

Waar de kringloopwijzer slechts een rekentool is die getallen oplevert, gaat kringlooplandbouw verder. Het richt zich veel meer op een opbrengstvermeerdering van eigen grond met betere benutting van ruwvoer en mest. Daarnaast besteedt kringlooplandbouw veel aandacht aan de bodem. Uit de ervaring van de melkveehouders blijkt dat de bodem minstens zoveel aandacht verdient als de koe. Melkveehouders moeten in de kringlooplandbouw meer als akkerbouwers het grasland beheren. Welke opbrengst en kwaliteit wil je van het grasland halen? Wat voor gras heb je nodig voor je koeien en jongvee en hoe anticipeer je daarop door dat eerder of later te oogsten? De mestbehoefte van het gras en de bodemgesteldheid (structuur, pH,

voedingsstoffen, vochtthuishouding, organische stof) zijn hierin belangrijk. Kennis van eigen bodem is essentieel. Kringlooplandbouw vraagt dus veel kennis over graslandbeheer, bodem en ruwvoer. De bodem is de basis van goed voer en goed voer is de basis van een kostenefficiënte melkproductie. In 2014 heeft de Kringloopboeren Kampereiland, dat is ontstaan uit het project Weidse Waarden van de Stadserven, goede resultaten geboekt. De deelnemers zeiden veel geleerd te hebben. De opbrengst van gras en maïs nam toe. Dit zorgt voor meer energie (VEM) vanuit eigen ruwvoer. Dit alles met een afname van het stikstof- en fosfaatoverschot.

Meer inzicht

Wat is de ervaring van de kringloopboeren in Kampereiland zelf? „Ik ben er pas een jaar mee bezig, maar het heeft mij meer inzicht gebracht”, zegt Robbert Koops. Hij heeft sinds een jaar een melkveebedrijf met 50 melkkoeien en 32 hectare in Kampereiland volledig overgenomen. „Praktisch ben ik er nog weinig mee bezig geweest, maar volgend jaar weet ik meer. Ik moet nog eerst de opbrengst van dit jaar zien.”

„Je kunt nog geen echt gevoel voor kringlooplandbouw hebben na een jaar. Dat duurt iets langer”, reageert Erik Smale van Boerenverstand, die de studiegroepen begeleidt. Hij is naast adviseur bij Boerenverstand ook zelf melkveehouder. Robbert: „Ik doe mee om me meer te verdiepen in kringlooplandbouw. Ik verwacht dat dit ons opgelegd gaat worden. De melkfabrieken willen dit graag en ook de consument vindt dit leuk. Maar of het voor ons gemakkelijker wordt? Dat denk ik niet.”

Goede percelen bemesten

„Het wordt voor ons zeer zeker niet gemakkelijker”, meent Marten Pelleboer, ook uit Kampereiland, waar hij een bedrijf heeft met 55 melkkoeien en 37 hectare. „Het graslandmanagement wordt wel inzichtelijker door de kringlooplandbouw. Ik zie kleine beetjes verbeteringen, maar het levert tot nu toe nog niet zo heel veel op.” Maar volgens Erik deed Marten het al heel goed en is hij nieuwsgierig en leergierig naar alles wat bodem en opbrengst verbetert. „Jij bent al heel concreet bezig”, zegt Erik tegen Marten. „Je had weinig ruw eiwit in je eerste snede kuilgras en nu zorg je dat er meer mest op het land komt.”

Marten is al jaren bezig met wat men nu kringlooplandbouw noemt. Dankzij het project heeft hij nu de cijfers om mee te werken en om zijn ervaring er mee te onderbouwen: „Ik had voor 4 ton droge-stofopbrengst maar 3,5

Robbert Koops
„Kringlooplandbouw heeft mij
meer inzicht gebracht.”

Copyright foto

Henk van Dijk
„Door kringlooplandbouw
beschik ik over kengetallen
om de teelt te verbeteren.”

Copyright foto

Marten Pelleboer
„Door kringlooplandbouw
kwam ik erachter dat het
bemestingsniveau veel te laag
was.”

Copyright foto

Cees van Werven
„Het bleek dat ik gras-klaver
moest zaaien voor een betere
bodem.”

Copyright foto

Erik Smale
„Kostenbesparing ontstaat
bij optimale afstemming van
bodem, plant, dier en mest.”

Copyright foto

ton droge stof bemest. Door de bemesting na te rekenen, bleek het lage ruw eiwit ook wel te kloppen. Onze gemiddelde opbrengst is 11,5 ton droge stof per hectare. Een goed stuk land bracht nog wel eens minder op dan verwacht. Ik wist dat er iets mis was, waar ik met het blote oog niet achter kon komen. Het is goed land met een goed opbrengend vermogen. Door met de kringlooplandbouw bezig te zijn, kwam ik erachter dat het bemestingsniveau veel te laag was. Nu bemest ik de minder goede percelen minder. Die mest gaat op het goede land. De slechtere percelen brengen van meer mest niet direct meer op. Goede percelen wel.”

Graslandboer

Henk van Dijk heeft ook een kringloopcertificaat ontvangen. ►

Martin van de Water van HortiNova laat aan de melkveehouders zien hoe je een bodemprofiel 'leest'.

Foto rechts: Martin van de Water drukt een pentrometer stevig in de grond. Er zit op de meter een ronde klok met een wijzertje dat de kracht meet. „Als de wijzer op rood slaat, is er een storende laag.“

Copyright foto

Copyright foto

'Ieder melkveehouder moet een bodemprofiel graven'

De basis van een goede grasopbrengst is de bodem. Een goede bodem is volgens bodemkundige Martin van de Water van de teelttechnische adviesgroep HortiNova een absolute voorwaarde voor een goede grasopbrengst. Bodemstructuur, mineralen en biologie moeten op orde zijn. Op de bijeenkomst in Genemuiden had hij een bodemprofiel uitgegraven om melkveehouders te laten zien hoe ze hun bodem kunnen 'lezen'. „Kennis van de bodem begint heel simpel. Je pakt een spade en begint te graven. Kleur en geur vertellen je al heel veel over de bodemkwaliteit. Met een pentrometer kun je de bodemdichtheid meten en de storende lagen opzoeken.“

Martin drukt de pentrometer stevig in de grond. Er zit op de meter een ronde klok met een wijzertje dat de kracht meet. „Als de wijzer op rood slaat, is er een storende laag. Rood geeft de maximale

penetratiekracht van de wortels aan. Als de meter 50 centimeter aangeeft, hebben de wortels geen kracht meer om dieper te gaan.“

Gras kan tot meer dan een meter diep bewortelen en 50 centimeter is eigenlijk te weinig. Met een speciale diepwoeler voor grasland kan de storende laag worden opgeheven, maar dat is volgens Van de Water slechts tijdelijk. Veel beter is het om met biologie de bodem te verbeteren. „Regenwormen en bacteriën maken de kwaliteit van de grond beter, maar ze hebben een goede bodemstructuur nodig. Met calcium en magnesium kun je de bodemstructuur sturen. Calcium zorgt dat de bodem meer open gaat en werkt goed op kleigronden. Voor de zandgronden is magnesium beter. Dat zorgt ervoor dat de bodem beter sluit, waardoor voedingsstoffen minder uitspoelen. Maar te veel calcium of kalk kan ook zorgen dat de pH te hoog wordt

en dat heeft een negatief effect op het vrijkomen van spoorelementen. Je moet dus de juiste balans tussen calcium en magnesium hebben. In feite is het verstandig om een bodemanalyse uit te voeren naar de calcium-magnesiumverhoudingen en dat in relatie met je bodemstructuur te brengen.“ Melkveehouders moeten volgens Van de Water minimaal twee profielen graven. Een bodemprofiel waar het gras slecht groeit en het andere profiel met een goede grasopbrengst. „Naast kleur en geur kijk je het eerst naar de bewortelbare laag. Die is in dit profiel 35 centimeter. Verder kijk je naar scherpe markeringen. Dat kan duiden op een storende laag. Je wilt liever geleidelijke overgangen zien. Vervolgens zoek je naar roestplekken, want dat duidt op zuurstof en lucht in de grond. Door een bodemprofiel kun je heel veel zaken die een goede grasopbrengst beperken, zien en daar iets aan doen.“

Kampereiland heeft hij een bedrijf met 74 koeien en 40 hectare. Zijn ervaringen zijn positief. „Ik ben een echte graslandboer en met de Kringloopwijzer kun je vrij eenvoudig de opbrengst in beeld brengen. Met een bodemanalyse kun je met bemesting sturen op de opbrengst en welk soort graskwaliteit je wilt oogsten. Nu beschik ik over kengetallen om zaken te veranderen en te verbeteren. We weten wat we erop gooien, welk voer we willen hebben en wanneer we moeten maaien. Dit jaar heb ik eerder gemaaid dan gebruikelijk.“ „Kringlooplandbouw heeft mij meer inzicht gegeven in de bedrijfsvoering“, verklaart Cees van der Werven uit Kampereiland. Hij heeft een bedrijf met 85 melkkoeien en 55 hectare. „Door alle metingen en berekeningen zet je de cijfers op een rijtje. Dat geeft je duidelijkheid. Daar kwam onder meer uit dat ik een gras-klavermengsel moest inzaaien.“ Volgens Erik is klaver altijd gunstig bij nieuw grasland, de klaver bindt stikstof uit de lucht en kan het bodemleven hiermee voeden. Studenten hebben bij Cees gemeten: vanaf maart tot en met de eerste snede de temperatuur, grashoogte, aantallen wormen

en bodemconditiescore bijgehouden. Een perceel bleek minder opbrengst te hebben en dat had de laagste bodemconditiescore. Cees: „Ik heb dit slechtste perceel vorig jaar herfst al met een gras-klavermengsel ingezaaid. De eerste snede was dit jaar slecht, maar de sneden daarna waren goed. Ik verwacht dat de bodemconditiescore nu ook verbeterd is, klaver heeft het perceel veel goed gedaan. Eind dit jaar weet ik hoeveel het mengsel heeft opgeleverd.“ Uit het studentenonderzoek bij Cees blijkt dat er een correlatie bestaat tussen de bodemconditiescore en opbrengst. Erik: „Er lag geen verband tussen temperatuur en opbrengst. Op het moment van de eerste snede had het nieuw ingezaaide perceel nog geen goede bodemconditie en een lagere opbrengst. Van nieuw grasland is die lagere opbrengst te verwachten, bij regulier grasland zien we dezelfde correlatie tussen bodemconditie en opbrengst.“

Akkerbouwer

Om grasland goed te telen, moet een

melkveehouder als een akkerbouwer denken. „Met kringlooplandbouw werk je meer akkerbouwmatig“, zegt Marten. Henk vult aan: „Net als een akkerbouwer bepaal je van tevoren de opbrengst en dat doen wij nu ook met het gras. We zijn veel meer bezig met de grasteelt, opbrengst, bodem en bemesten.“ Erik: „Je kunt zelfs een bouwplan maken voor het type ruwvoer dat je wilt hebben.“ „Je gaat bijvoorbeeld geen jong gras aan de pinken geven“, reageert Marten. „Dat gras laat je dus even doorgroeien voor meer stengel en zet je apart voor het jongvee.“ Erik: „Op het moment van balen weet je waar het voer naar toe gaat.“ Zouden ze dit aan andere collega's adviseren? Het antwoord is een volmondig ja. „Het is niet zo moeilijk om te analyseren, maar wel lastig om te handelen“, zegt Henk. Marten: „Kringlooplandbouw maakt alles inzichtelijk en dat vind ik belangrijk.“ Erik: „Het eerste jaar is vooral inzicht krijgen. Het tweede jaar ga je je bewust worden en het derde jaar kun je echt serieus aan de slag met kringlooplandbouw en kun je beter sturen.“ ■